

Propietat privada i desigualtat

João Pedro Stédile

Militant del MST (Moviments dels Treballadors Rurals Sense Terra)

São Paulo, Brasil

La història de la humanitat és un llarg camí a la recerca permanent de la igualtat i de la justícia social per a tots els éssers humans. La història del capital és la història de l'apropiació privada dels béns i riqueses de la humanitat. I de la seva concentració. També, per tant, de la desigualtat social. Per això la història del capital és antisocial. Però algun dia serà superada per la força social de la humanitat.

Hi ha moltes maneres de llegir la història del capital; jo ho faré d'una. El capital és la suma de béns produïts pel treball humà. I és mesurat per l'expressió de la moneda. Marx deia que els diners són un fetitxe, una il·lusió econòmica, ja que no tenen cap valor per ells mateixos. Amb prou feines expressen un valor determinat pel treball humà. L'ideal seria que, en comptes de monedes (ja siguin dòlars, euros, reals, pesos, etc.), els béns es mesuressin pel temps de treball que signifiquen. Una barra de pa equivaldria a dues hores de feina. Una taula, a un dia de feina. Una camisa, a dos dies. Un ordinador equivaldria a unes quantes setmanes de feina. Una casa valdria dos anys de feina. D'aquesta manera seria més fàcil entendre que quan una persona s'apropia i posseeix molts béns (vistos com a propietat privada), més enllà de la seva possibilitat de feina, aquests béns volen dir molts dies de feina d'una persona en concret, i que d'altres se'n van apropiat. D'aquí neix la desigualtat. Tothom treballa durant tota la vida. A la feina produïm tota mena de béns. Tanmateix, la propietat d'aquests béns no es divideix segons el temps de treball de cadascú. Si fos així viuríem en una societat igualitària, si més no entre els que treballen.

La nostra societat és extremament desigual. I la desigualtat social va néixer de la mateixa manera que es va constituir la propietat privada dels béns.

Tot buscant les arrels històriques de la propietat privada arribem fins al segle XIII, quan els pagesos i els artesans que vivien als feus van passar a produir béns excedents, i els van dur a les fires temporals que hi havia al llarg dels camins rals. Que aviat es transformarien en fires permanents amb un nom nou: el mercat.

Aquests béns que portaven al mercat van rebre el nom de "mercaderies". Al principi eren intercanvis segons les necessitats. Però de seguida va sorgir una mercaderia intermediària, que mesurava el valor (del temps de feina inclòs en cadascun dels béns), i després va aparèixer la moneda per ajudar a accelerar i facilitar la circulació d'aquestes mercaderies.

Amb el mercat i la moneda va sorgir l'intermediari. Una figura que va passar a comprar les mercaderies per un determinat preu als pagesos i als artesans, i revendre-les per un preu més gran a qui les necessités. Dit i fet. Així va néixer el capitalista. El capitalista és aquell que acumula riqueses, béns, sense haver de treballar, sense haver-les de produir. La diferència de valor entre el preu pagat i el preu de revenda de les mercaderies resultava un valor que era apropiat privadament per aquest comerciant, que d'aquesta manera anava acumulant riqueses i creixent econòmicament sense produir res en absolut. Els primers capitalistes van ser els comerciants, que vivien als burgs (noms dels mercats i ciutats alemanys) i és per aquest motiu que els pagesos els van anomenar "burgesos". Així va néixer també la propietat privada de les mercaderies, que ja no es quedaven amb els que les produïen sinó que anaven al mercat. Naixia la desigualtat: els que compraven i revenien les mercaderies es quedaven amb un valor més, cosa que els enriquia i distingia dels altres, que tan sols treballaven produint els béns.

Van passar tres-cents anys. Els guanys per l'acumulació de riqueses al comerç van ser tants que va dur els burgesos europeus a finançar expedicions per anar fins a la Xina, l'Índia i l'Àsia en general, per tal de buscar-hi mercaderies. Anys més tard se'n van anar al continent americà.

Al segle XVIII hi ha una revolució tecnològica en el coneixement, revolució que va portar l'home a dominar l'energia física mitjançant la màquina de vapor. Això va possibilitar el desenvolupament de màquines que podien produir béns amb menys temps de treball humà.

Van sorgir les fàbriques de béns. Va haver-hi una revolució social. Van portar milions d'éssers humans a treballar dins de naus industrials, organitzats

segons una divisió de tasques, cosa que va multiplicar la rapidesa per fer els béns necessaris, ja fossin aliments industrialitzats als frigorífics, a les fàbriques de sabates, roba, mobles i utensilis diversos. Van sorgir el ferro, les plantes siderúrgiques, el ciment, el maó, i tot plegat va fer augmentar la rapidesa i la mida de les construccions.

Tot això de l'augment de la productivitat del treball sembla que hauria de portar un enorme progrés social i una baixada de preus ostensible. Amb tot, com que vivíem en el món del capital i de la propietat privada, aquesta revolució tecnològica va ser apropiada només per uns quants éssers humans, que es van convertir en propietaris privats de les màquines i de les invencions, i van passar a contractar de forma privada, i a comprar també la força de treball de la gran majoria, dels que treballaven, tot convertint el mateix treball humà en una mera mercaderia. Tot seguit, els béns produïts per aquest treball ells el venien per un preu superior, i s'apropriaven de forma privada del que es va començar a anomenar "plusvàlua": un augment de valor econòmic d'una propietat privada o objecte.

Amb tot això neix una altra contradicció: la fabricació de béns va augmentar molt, i, en canvi, va disminuir molt el seu preu, mesurat pel temps de treball necessari per produir-los. L'apropriació principal d'excedent, però, es va anar acumulant de forma privada únicament per uns pocs burgesos industrials, aquells que eren els propietaris de les màquines i de les fàbriques, i podien contractar els operaris, els veritables productors dels béns. I les diferències dins la societat van augmentar vertiginosament, separant els que treballen dels que s'apropien de la feina d'aquells.

El capital passa a dominar també la producció dels béns, no tan sols el comerç. Aleshores apareix la fase del capitalisme industrial. L'interès dels burgesos per apoderar-se dels béns arriba també a l'agricultura. I el principal canvi és que la burgesia, dominant l'estat, com a forma jurídica de normativitzar la societat capitalista, introdueix, per primer cop, la propietat privada de la terra, convertint un bé de la natura en un fruit del treball. La propietat privada de la terra va ser una condició imposada per l'estat per atendre les necessitats de la burgesia a l'hora d'invertir en maquinària i contractar assalariats en la producció agrícola.

El capitalisme industrial va dominar tota Europa durant dos-cents anys. Fins que es va esgotar la possibilitat d'expansió dels seus negocis i de la seva

acumulació en cada país. Això va comportar la concentració de grans empreses en un mateix país, i immediatament després la necessitat d'aquestes empreses de sortir a l'exterior, traslladant les fàbriques a d'altres països per tal de buscar nous mercats, més matèries primeres i més operaris per explotar. És així que neix, a principis del segle XX, l'imperialisme, un moviment necessari del capital, que necessita expandir-se més enllà de les fronteres per poder continuar acumulant i concentrant riqueses en d'altres països. Apareix una burgesia internacional, que es va apropiant privadament de les riqueses sense respectar les fronteres o sobirania de les nacions. I la desigualtat social s'amplifica arreu del planeta.

Les disputes entre aquestes burgesies industrials per controlar mercats, matèries primeres i mà d'obra per explotar va ser tanta que va dur la humanitat a dues guerres mundials en tan sols cinquanta anys. Hi van morir aproximadament 50 milions de persones.

Arribem a l'any 1990, l'era dels governs Thatcher i Reagan, l'entrada del capitalisme en una nova fase. Ara el centre d'acumulació de riqueses ja no és el comerç, la indústria o la producció de béns, sinó els propis diners, convertits en capital, que es va multiplicant en interessos, en el control de les accions de les empreses productives i en l'especulació de les mercaderies. El capitalisme financer domina totes les formes d'apropiació del capital. I quan van caure les barreres del socialisme dels països de l'est, es va imposar la ideologia del neoliberalisme. Per primera vegada a la història de la humanitat, una sola manera de producció, el capitalisme, es va assentar en tot el planeta. Un planeta "globalitzat".

Aquestes últimes dècades van ser encara més concentradores i centralitzadores de riquesa: en mans de menys capitalistes, ara concentrats en els banquers i en els accionistes de les grans empreses transnacionals. Menys de 500 empreses controlen més del 60% de tota la producció mundial, però donen feina a només un 8% dels treballadors. Hi ha cinquanta cops més diners/capital circulant arreu del món en forma de dòlar i euro, que no pas el seu equivalent en mercaderies. Tan sols un 1% dels capitalistes, propietaris privats dels béns, controlen més riquesa que tots els altres 99% junts. Han introduït la propietat privada en els éssers vius, les llavors transgèniques, l'aigua, la biodiversitat i fins i tot l'oxigen.

La humanitat mai no ha arribat a tanta concentració de riquesa i desigualtat. Però no cal desesperar-se: per la seva intel·ligència, saviesa i capacitat d'organització dels pobles, la humanitat superarà el capitalisme i la propietat privada, que solament genera desigualtats i problemes socials.